

VERANTWOORDING

'We leven in een tijdperk dat waarschijnlijk uniek is in de wereldgeschiedenis, een tijd waarin de wereld... de oude waarden ziet instorten... Wat interessant is aan die gebeurtenissen vandaag de dag zijn niet de gebeurtenissen op zich, maar het morele kookpunt, de extreme graad van spanning, waarin ons hoofd wordt gebracht. Het is de chaotische staat van bewustzijn waarin we onophoudelijk worden geleid.'

Antonin Artaud (1938). *Het theater van de wreedheid*

Een lange tijd geleden werd ik geattendeerd op een nummer van het surrealistisch tijdschrift *Les Lèvres Nues* (mei 1956) waarin een artikel *Mode d'emploi du détournement* van de later situationist Guy Debord was verschenen.

Een tiental jaren na het schrijven van mijn proefschrift heb ik een vertaling uitgebracht van teksten van de situationisten met als titel *Rue Sauvage* waarin bovenstaand artikel te vinden is. Ik citeer hieruit: Voor alle mensen die tegenwoordig nog een beetje nadenken is het zonneklaar dat de kunst zich onmogelijk staande kan houden als een hoogstaande activiteit, of zelfs maar als nevenactiviteit, dit is een duidelijk statement, dunkt mij. Verder doemt in dit artikel plots de naam op van de rebelse Isidore Ducasse met zijn *Poésies I en II* voor wie Debord een diepe bewondering had, vooral omdat hij een revolutie ontketend had in de literatuur.

Voor mij was dat een aanleiding om de twee deeltjes *Poésies* te vertalen. In 1997 is die vertaling bij uitgeverij *Perdu* verschenen. In het nawoord: *De kunst van het verwarring zaaien!* schrijf ik: Er vindt een immense prostituerings van het woord plaats. Hoeveel levenloze zinnen worden er dagelijks deze banale wereld ingeslingerd? Oneindig veel, de woordenkraam is niet meer te stuiten.

De woordcomedianten, de journalisten, de tekstschrijvers, de romanschrijvers worden immers per woord betaald. Elke gebeurtenis, elke situatie dreigt door de schamele woorden te verstikken.

De vraag is actueel of een werkelijk origineel werk nog opvalt in een wereld die wordt gedragen door het spektakel dat door zijn dagelijkse bombardement van schijnvertoningen de mens passief maakt? Hoogstwaarschijnlijk niet.

Comte de Lautréamont, wiens werkelijke naam Isidore Ducasse is, onderkent meer dan honderd jaar geleden het gevaar van dit spektakel. In *Poésies II* vlamt de zin: 'de geest van de allergrootste mens is niet zo onafhankelijk, dat hij niet door het minste geruis van het *Spektakel* om hem heen in de war zou worden gebracht'.

Deze zin maakt de kern uit van zijn *Poésies*, waarin hij een niets ontziend commentaar levert op de dagelijkse gebeurtenissen, de holle retoriek ridiculiseert, het gevestigde denken kritiseert, de schandalen ontzenuwt en de banaliteit bestrijdt. Tegen al wat ons gevangen houdt, zal de nieuwe poëzie zich moeten wapenen, roept Lautréamont.

Poëzie zal geen dichtkunst meer mogen zijn, maar moet kritiek zijn. Daarom haalt hij de bezem door de traditie van de poëzie. Alles is geoorloofd, zoals: het vrij spelen met de taal, het willekeurig verwisselen van poëzie en proza, het plotseling veranderen van stijl, het verschuiven van tekstfragmenten, het veelvuldig gebruik van de parodie, het groteske, het cynisme en de humor.

De nieuwe 'poëzie' moet ruimte en tijd verstoren, breuken forceren, anarchie prediken. Lautréamont gaat op zoek naar nieuwe wegen in het schrijven. Hij sleept de lezer met de haren bij de tekst, schudt hem wakker, spoort hem aan tot betrokkenheid, geeft hem een plek in het hart van het dagelijkse leven. Wat bezielt de rebelse dichter om zijn *Zangen van Maldoror*, voor velen hét hoogtepunt van de Franse Romantiek, de rug toe te keren en met de *Poésies* de richting aan te geven voor de aanstormende opstandige avant-gardes. Het antwoord ligt besloten in zijn fascinatie voor de metropool, de moderne stad. Isidore Ducasse's *Poésies* is grote stadspoëzie.

Gedurende Lautréamonts leven verandert de Franse hoofdstad sterk van uiterlijk. Vanaf 1848 wordt onder de 'bezielende' leiding van de verlichte burgerij het middeleeuwse stratenpatroon gesloopt. Er worden brede boulevards aangelegd, die het volk snel naar de nieuwe centra van de macht, de bank- en regeringsgebouwen, moeten loodsen. Langs deze lanen verrijzen warenhuizen, de toonzalen van het moderne kapitalisme. Deze ontwikkeling loopt parallel aan de opkomst van de reclame-industrie en de publicitaire media. Kranten en tijdschriften worden in steeds grotere oplagen verspreid, zij richten zich niet alleen op het verzorgen van het nieuws, maar bieden ook verstrooiing. Door middel van feuilletons, beeldverhalen, advertenties moet het publiek worden verleid: het spektakel begint met zijn geldbuidel te ritselen.

Lautréamont krijgt door zijn vroegtijdige dood geen kans meer om het spektakel nog eens de oren te wassen. Net nadat zijn manifest, waarin het failliet van de perverse moraal, de hypocrisie, de maatschappelijke orde wordt afgekondigd, is gedrukt, sterft hij.

Pas 50 jaar later worden de *Poésies* bij toeval in de Nationale Bibliotheek van Parijs ontdekt. Enthousiast storten de surrealistten zich op het werk van Lautréamont. Met hun interpretaties sturen zij de Franse radicale avant-garde van na de Tweede Wereldoorlog, namelijk de lettristen en de situationisten, in een bepaalde richting.

In het voorwoord van mijn vertaling uit 2010 breng ik het als volgt onder woorden. Soms worden er in een bepaald tijdvak boeken geschreven die in hetzelfde tijdvak als vreemd en onbegrijpelijk worden beschouwd. Trouwens in het volgende tijdvak ook. Zo'n boek is *Hondse gedichten (Poésies)* van Isidore Ducasse (1846-1870). Isidore Ducasse is zijn tijd vooruit. Hij levert het buskruit voor de toekomstige kritiek. Guy Debord, volgens de Parijse boulevardelite de grootste Franse revolutionair van de 20ste eeuw, heeft dat begrepen, door Ducasse te koppelen aan de woede-uitbarsting die de grondslag zou moeten zijn van

de revolte, of zoals hij het verwoordde: 'De strijd om de vrijheid wordt gedragen door woede.' Is er iets beters te doen in een tijdperk waarin iedereen gelijkgeschakeld wordt in een wereld waar winst en angst regeert, dan om je hoofd en je lichaam te openen voor een woedeaanval? Want degene die uit woede de georganiseerde banaliteit veroordeelt, zal het geluk proeven te leven, te schrijven en te denken tegen de stroom in, tegen het huidige spektakel in.

Per slot van rekening creëert elk tijdperk niet alleen de voorwaarden voor zijn verwoesting, maar ook een kleine opening naar de bevrijding. In ieder geval heb ik in dit decennium van de 21ste eeuw nog een poging gewaagd om de heersende, tirannieke sfeer te doorbreken.

Tot slot, als ik al in een traditie pas, dan zou het in die van de hierboven genoemde voorlopers zijn. U bent gewaarschuwd!

De in dit werk weergegeven aforismen en overdenkingen komen uit verschillende artikelen en boeken die eerder van mijn hand zijn verschenen waaronder mijn proefschrift. Sommige zijn 'geactualiseerd', andere blijken ook na nadere beschouwing oneigentijds te zijn.

Voor de andere aforismen ben ik dank verschuldigd aan *Franco 'Bifo' Berardi, Paul Valéry, Lieven de Cauter, Emil Cioran, Franz Kafka, Elias Canetti, Guy Debord, Isidore Ducasse, Herakleitos, Diogenes, Nietzsche, Kierkegaard, Karl Kraus, Walter Benjamin, Schopenhauer, Gilles Deleuze, Peter Sloterdijk, Rüdiger Safranski, Giuliano da Empoli, Hannah Arendt, Jean Baudrillard, Ernst Jünger, Carl Schmitt, Byung-Chul Han, Thomas Deceus e.a.*, van hen heb ik citaten 'geleend' en die soms in mindere, andere weer in meerdere mate omgebogen in mijn richting.